

Voorlezen in de kinderopvang - bijlage

Resultaten van het kwalitatief onderzoek

STICHTING LEZEN

Colofon

Stichting Lezen
Nieuwe Prinsengracht 89
1018 VR Amsterdam
020-6230566
www.lezen.nl
info@lezen.nl

Auteurs

Manuel Kaal, Suzanne Plantinga, Elmara Bemer (Kantar Public)

Vormgeving cover

Lijn 1 Haarlem, Ramona Dales

© 2017 Stichting Lezen, Kantar Public, Amsterdam.

Aanleiding onderzoek

Stichting Lezen zet zich in voor het verbeteren van het leesklimaat en de leescultuur in Nederland. Om een goede leescultuur te creëren, ontplooit Stichting Lezen allerlei activiteiten die de leescultuur moeten versterken. Eén van de activiteiten is BoekStart in de kinderopvang. Dit is een leesbevorderingsproject voor de allerjongsten: kinderen in de kinderdagverblijven en op peuterspeelzalen. Het doel van BoekStart is (voor)lezen (weer) een vaste plaats te geven in de kinderopvang.

Stichting Lezen vindt het belangrijk dat BoekStart bij veel kinderdagverblijven en peuterspeelzalen geïntroduceerd wordt om zo het leesplezier bij de allerjongsten aan te wakkeren. Daarom wil Stichting Lezen onderzoeken in hoeverre er (praktijk)verschillen in het voorleesbeleid zijn tussen instellingen die deelnemen aan BoekStart- en instellingen die dit niet doen. De resultaten moeten inzicht geven in de stand van zaken van voorlezen (bij BoekStart-locaties en niet-BoekStart-locaties) en in waar Stichting Lezen zich de komende beleidsperiode op kan gaan richten. Daarnaast dienen de uitkomsten ook als verantwoording wat betreft een efficiënt besteding van middelen.

Onderzoeksmethode

Het onderzoek bestond uit twee fasen: een kwalitatieve en een kwantitatieve fase. In deze bijlage worden de resultaten van de kwalitatieve fase beschreven.

De kwalitatieve fase bestond uit acht diepte-interviews: drie interviews met pedagogisch medewerkers en één met een locatiemanager van kinderdagverblijven (KDV), en vier interviews met pedagogisch medewerkers van peuterspeelzalen (PSZ). Eén respondent had de locatiemanager meegenomen naar het interview; dit werd een duo-interview. De interviews vonden plaats op kantoor bij Kantar Public.

Voorafgaand aan de interviews hebben de deelnemers een week lang een digitaal dagboek bijgehouden tijdens hun werk in het kinderdagverblijf of de peuterspeelzaal. De output van dit dagboek is gebruikt als input voor de interviews.

Leeswijzer

In de eerste paragraaf van deze bijlage vindt u een samenvatting van de belangrijkste inzichten uit de kwalitatieve fase. Deze werken we verder uit in de paragrafen daarna.

In dit rapport refereren we soms aan *de* kinderdagverblijven of peuterspeelzalen. Hiermee bedoelen we de pedagogisch medewerkers en de managers die meegedaan hebben aan dit onderzoek en niet alle pedagogisch medewerkers of kinderdagverblijven of peuterspeelzalen van Nederland.

Belangrijke inzichten

Het valt op dat er verschillen zijn tussen de locaties, maar dat deze verschillen niet altijd verklaard kunnen worden uit het al of niet deelnemen aan het BoekStart-programma. Zo zijn er instellingen die niet meedoen aan BoekStart maar die wél volgens de BoekStart-principes voorlezen en het 'beter doen' dan instellingen die aan BoekStart zeggen deel te nemen.

1. Het voorlezen op kinderdagverblijven en peuterspeelzalen is in principe goed op orde. Locatiemanagers en pedagogisch medewerkers vinden het belangrijk dat er voorgelezen wordt en dat dit minimaal één keer per dag gebeurt. Het ontbreekt echter aan professionalisering. Zo wordt het voorlezen niet echt voorbereid en zijn er nauwelijks voorleesplannen.
2. Er is niet altijd een structuur wat de voorleesmomenten betreft. De samenstelling waarin er voorgelezen wordt en de plek waar pedagogisch medewerkers voorlezen wisselen.
3. Het vaste voorleesmoment wordt vaak aan thema's gekoppeld (en niet andersom). De instellingen werken veelal met thema's, en daar hoort ook een boek bij. Het boek staat dus niet echt centraal maar is onderdeel van een thema waarbinnen meerdere activiteiten plaatsvinden.
4. Tijdens het voorlezen wordt vaak de interactie met de kinderen opgezocht, maar deze eindigt wel na het voorlezen. Pedagogisch medewerkers bespreken het boekje niet uitvoerig na. Wel refereren ze soms op een later moment nog aan het verhaal.
5. Het merendeel van de locaties is tevreden over de boeken die zij beschikbaar hebben. Digitale prentenboeken worden echter nauwelijks gebruikt en de locaties hebben daar ook geen (grote) behoefte aan.
6. Kinderen mogen zelf een boekje pakken: dit gebeurt ook, maar het wordt niet actief gestimuleerd door de pedagogisch medewerkers.
7. Er is geen aparte aanpak voor taalzwakke kinderen. Wel lijkt er extra aandacht uit te gaan naar niet-Nederlands sprekende kinderen, hoewel hier ook geen plan voor is.
8. Aan ouderbetrokkenheid rond het voorlezen wordt niet actief en gestructureerd gewerkt. Locaties hebben zelf het gevoel dat ze aan ouderbetrokkenheid doen door de nieuwsbrief naar de ouders te sturen.

De inzichten verder uitgewerkt

1 De basis van het voorlezen is op orde...

- Alle pedagogisch medewerkers die we gesproken hebben vinden **voorlezen erg belangrijk**. Het stimuleert volgens hen niet alleen de taal en de sociale en emotionele ontwikkeling van kinderen, maar biedt daarnaast een rustmoment op de dag. Pedagogisch medewerkers gebruiken het voorlezen tevens om de kinderen aandacht te geven of troost te bieden.

“Het is zowel goed voor taalontwikkeling, als even gezellig. Even rust, even zitten.”

“Het moet geen moet-momentje zijn. Sommige kinderen komen ook even gezellig tegen je aan zitten. Maar als ze er nog iets van leren is dat mooi meegenomen.”

- Op de locaties wordt **dagelijks voorgelezen**, minimaal één keer per dag, maar meestal meerdere keren per dag. De meeste pedagogisch medewerkers zijn tevreden over het aantal keren dat ze voorlezen. Een enkeling zou nog vaker willen voorlezen, maar door bezuinigingen zijn er te weinig mensen, en is er dus geen tijd om dit te doen.

“Tijd is de grootste vijand in de kinderopvang.”

- Dat het voorlezen op orde is en dat men voorlezen belangrijk vindt, blijkt ook uit de waarneming dat er **boekenhoeken** zijn in de kinderdagverblijven en peuterspeelzalen.

“Een keer in de zoveel tijd wordt de indeling van het lokaal gewisseld. Daar wordt altijd bewust een boekenhoek gemaakt.”

- In principe worden **alle kinderen** op de locaties **voorgelezen**. Wel constateren meerdere pedagogisch medewerkers zelf dat baby's minder en minder gestructureerd worden voorgelezen. De baby's bepalen het ritme van de dag, waardoor er minder structuur is. Hierdoor wordt het voorlezen sneller vergeten. Meerdere pedagogisch medewerkers zijn zich daar wel van bewust en proberen erop te letten. Ze vinden het namelijk wel belangrijk om ook baby's voor te lezen.

“We moeten elkaar daar echt aan herinneren, anders gebeurt het niet.”

“Het voorlezen van de baby's, dat ontstaat gewoon.”

1 ... maar het ontbreekt vaak nog aan formeel voorleesbeleid...

- Ondanks dat er dagelijks wordt voorgelezen en het belang van voorlezen wordt ingezien, lijkt het vaak te ontbreken aan professionalisering. Zo zijn er **nauwelijks voorleesplannen**. Eén van de kinderdagverblijven (met BoekStart) heeft een voorleesplan. Ook in de beleidsplannen van de overige locaties is er nauwelijks iets over voorlezen opgenomen.

“Geen voorleesplan. Volgens mij staat in het beleidsplan wel dat we veel waarde hechten aan voorlezen.”

- Daarnaast wordt het voorleesmoment **niet echt voorbereid**. Bijvoorbeeld: de vragen die pedagogisch medewerkers tijdens het voorlezen aan de kinderen stellen, bedenken ze

meestal spontaan op het moment zelf. In het algemeen is er aan voorbereiding nooit veel aandacht besteed. Ook bij de BoekStart-locaties is het voorbereiden van het voorleesmoment geen vanzelfsprekendheid. De meeste pedagogisch medewerkers lijken dit ook niet echt nodig te vinden; ze kennen de meeste boeken immers. Daarnaast is er volgens hen geen tijd voor.

“De boeken die er zijn ken ik allemaal.”

“Daar wordt niet echt over nagedacht. Je bent toch erg druk de hele dag en dan heb je geen zin om in je eigen tijd nog een heel plan te bedenken.”

1 ... en het ontbreekt vaak nog aan professionalisering.

- In het algemeen worden er af en toe wel trainingen en **cursussen** gevolgd, maar het lijkt willekeurig. Er is geen structuur; dit is geen onderdeel van een bepaald plan. Soms gebeurt dit via de bibliotheek of via het programma dat wordt gevolgd (Piramide). Meestal betreft het interactief lezen.

“Via de bieb heb ik een cursus voorlezen mogen doen. Aardige man daar.”

- Er is wel interesse bij de pedagogisch medewerkers om cursussen te volgen, maar ze merken dat andere thema's, zoals veiligheid en hygiëne, eerder prioriteit hebben.

“Ook leuk voor die meiden om dat wat opgefrist te krijgen, maar je merkt dat nu andere dingen prioriteit krijgen.”

- Ook merkt een pedagogisch medewerker op dat cursussen een lastig punt vormen. Ze merkt dat **collega's 'cursusmoe' zijn**. Cursussen vinden meestal in de avond plaats, net als de vergaderingen. Men kan dit niet altijd waarderen.

2 Bij de meeste (maar zeker niet bij alle) locaties is er structuur rond het voorlezen.

- Er wordt op verschillende momenten voorgelezen. De meeste locaties hebben **vaste momenten** waarop ze voorlezen. Dit zijn: tijdens het fruit of koekje eten in de ochtend, voor het slapen gaan, na het slapen en aan het einde van de ochtend vlak voor het einde van de peuterspeeldag.

- Daarnaast wordt er op **spontane momenten** gelezen. Deze momenten kunnen zowel door de pedagogisch medewerker als door een kind geïnitieerd worden.

“Soms is het onrustig en dan pak ik een boekje.”

“Individueel voorlezen gebeurt als de situatie zich voordoet. Als de sfeer zo is dat een kindje verdrietig is of zo.”

- Twee locaties hebben echter geen vaste voorleesmomenten. Hier wordt alleen spontaan voorgelezen.

“We hebben geen vaste momenten, het is maar net hoe het uitkomt.”

“Nee we hebben niet dat we elke dag om 10 uur voorlezen, nee.”

“Ik werk drie dagen en als ik er niet ben wordt er volgens mij niet in de kring voorgelezen. Wel in kleine groepjes.”

- Ook nemen we waar dat er vaak **geen overlegstructuur** is tussen verschillende vestigingen van een bepaalde locatie. Zo komt het volgens een pedagogisch medewerker voor dat er bij een andere vestiging veel minder wordt voorgelezen dan bij haar vestiging.

“Het zijn allemaal eilandjes. (...) Het valt of staat bij de leidster die er is.”

2 Samenstellingen en locaties van voorlezen wisselen.

- Er wordt in **verschillende samenstellingen** voorgelezen: individueel, in groepjes of in de hele groep. Op de vaste momenten wordt meestal aan de hele groep voorgelezen en soms in twee groepen. In de peuterspeelzaal worden sneller twee groepjes gevormd, op basis van leeftijd. Het leeftijdsverschil is hier ook groter dan in de meeste kinderdagverblijven.

- Op de losse momenten ontstaat de samenstelling vooral organisch.

“Als er zich een groepje vormt, dan zullen de grote peuters eerder erbij gaan zitten dan de kleine kinderen. De kleintjes zijn sneller afgeleid.”

“Soms begin je met één kindje en dan haken andere kindjes aan.”

- Als **baby's** worden voorgelezen, gebeurt dit altijd **een-op-een**.

“Dat is meer plaatjes doorkijken. Dat doen we niet echt groepsgericht.”

“Merk wel bij de baby's dat er weinig wordt voorgelezen. Heb dus laatst wat meer boekjes aangeschaft en tegen die meiden gezegd dat het belangrijk is om daar vroeg mee te beginnen.”

- Men **wisselt meestal de plekken als er los wordt voorgelezen**. De vaste momenten zijn meestal op vaste plekken, in de kring, aan tafel of op de bank. Losse momenten kunnen bijvoorbeeld ook buiten op het gras plaatsvinden. De pedagogisch medewerkers wisselen van plek omdat ze afwisseling belangrijk vinden.

3 Voorlezen wordt vooral aan thema's gekoppeld.

- Bij de locaties wordt er veelal met thema's gewerkt. Het **voorlezen is vaak een onderdeel van een thema**. Bijvoorbeeld: er is een thema 'verkeer' en voorlezen hoort daarbij. Naast andere activiteiten binnen dat thema lezen pedagogisch medewerkers dan dus voor over verkeer. De locaties hebben een themakoffer of themakist die elke maand of om de zes weken wordt gebracht of gehaald.

“We werken met een maandelijks thema. We lezen dan ook boeken die themagerelateerd zijn en dan kiezen vooral de leidsters en niet de kinderen de boeken.”

“Aan de hand van het thema van de maand wordt een boek uitgekozen. Daar wordt dan dagelijks uit voorgelezen. Meerdere keren per dag ook.”

- Het lijkt alsof er tijdens de vaste voorleesmomenten vaker een themaboek wordt voorgelezen (dus gekozen door de pedagogisch medewerker) en tijdens de losse voorleesmomenten een willekeurig boekje. Thema's zijn: de seizoenen, verkeer, het thema van de Kinderboekenweek, Dierendag, Sinterklaas, Kerstmis.
- Tijdens de losse voorleesmomenten spelen pedagogisch medewerkers vaak wel in op wat er op dat moment **speelt in het leven van de kinderen**. Als er bijvoorbeeld een broertje of zusje op komst is, wordt er voor een boekje gekozen waarin dit centraal staat. Of als er een kat is overleden, lezen ze *Kikker en het vogeltje*.

4 De interactie met kinderen wordt vaak gezocht...

- De pedagogisch medewerkers **zoeken** tijdens het voorlezen **vaak de interactie** met de kinderen op. Ze doen dat op verschillende manieren. Ze laten de plaatjes goed aan de kinderen zien, benoemen deze en stellen vragen over hetgeen ze voorlezen.

“Dan zeg ik: ga eens als een paard lopen.”

“Hoe doet een vis? Wat voor kleur broek heeft het jongetje aan? Dat soort dingen vraag ik dan. Doen ze helemaal mee hoor.”

- Ook doen ze prikkelende uitspraken, zoals: ‘Ik ben helemaal niet bang voor spinnen.’ Dat lokt reactie uit bij kinderen. En moeilijke woorden worden uitgelegd of er wordt aan andere kinderen gevraagd wat deze betekenen.
- Daarnaast wordt het voorlezen vaak **‘aangekleed’** door de medewerkers. Zo proberen ze het voorlezen leuker en uitdagender te maken en de aandacht beter vast te houden. Dit is namelijk de grootste uitdaging tijdens het voorlezen. De medewerkers maken geluiden, doen stemmetjes en gebruiken intonatie. Zo spelen meerdere pedagogisch medewerkers het verhaal van het boek na en gebruiken ze attributen om het verhaal uit te beelden, bijvoorbeeld poppen of dieren van personages uit het boek, of vingerpoppetjes zoals Rupsje Nooitgenoeg. Ook worden vertelplaten gebruikt.

“Als er een trein voorbij komt, dan doen de kinderen een trein na. In het boek moet het meisje zingen en dan laat ik de kinderen ook zingen.”

“Ik las *Dikkie Dik* en *Smeerpoes* voor en toen had ik zonnebrandolie meegenomen, anders zegt dat de kinderen niks.”

- Hoe en de mate waarin het voorlezen aangekleed wordt, verschilt per persoon. Dit gebeurt ook niet op alle locaties.

“De een is er veel uitgebreider in dan de ander. De een kan makkelijk een half uur zitten. Gaat ook dingen uitbeelden, maakt er een heel spektakel van. De ander leest gewoon

voor. Wel met plaatjes aanwijzen, dingen benoemen, terugvragen, begrippen uitleggen.”

“Ik heb er eigenlijk nooit bij stil gestaan om attributen te gebruiken.”

“Dat zie ik ook bij andere collega’s. Is stukje onwetendheid, denk ik, dat er niet alles uit gehaald wordt dat kan.”

4 ... maar eindigt meestal na het lezen van het boekje.

- Wat niet vaak gebeurt, is dat men **na het voorlezen dieper ingaat op het verhaal** en dit met de kinderen bespreekt. Als het **wél** gebeurt, is dit bij een themaboek en meestal vindt er een activiteit plaats, zoals liedjes zingen of knutselen.

“Na het voorlezen? Dan gaan we wat anders doen.”

- Soms wordt er op een later moment wel teruggepakkt op het verhaal in het boek. Dit gebeurt eerder bij een boek rond een bepaald thema, bijvoorbeeld verkeer, dan bij een *Jip en Janneke*-boek.

“Soms heb je wel eens boeken over stoute kinderen. Als een kindje dan stout is...”

- Meerdere locaties lezen een boekje ook **meerdere keren achter elkaar** in een week voor. Herhaling is belangrijk voor de ontwikkeling van de taal volgens pedagogisch medewerkers.

“Ja, we lezen een boek vaker voor, want zo leren ze de moeilijke woorden.”

5 De meeste locaties zijn tevreden over de boekencollectie.

- De meeste locaties vinden dat ze voldoende boeken hebben. Ze hebben een voorraad in de kelder en wisselen de collectie in het verblijf. Andere hebben ook een contract met de bibliotheek, zodat er steeds nieuwe boeken beschikbaar zijn.
- Alle locaties hebben een **boekenhoek met meerdere boekenkasten**. Allemaal hebben ze bewust verschillende plekken waar ze verschillende boeken bewaren. Zo is er een boekenplek waar kinderen niet bij kunnen voor de mooiere boeken. Daarnaast is er een plek (vaak een mand) voor boeken die de kinderen wel mogen pakken.

“Deze boeken zijn te duur om aan de kindjes te geven. En dit zijn de boekjes die de kindjes zelf mogen pakken, lezen en kapot kunnen maken.”

“Als je ziet hoe de andere boeken eruitzien, dan snap je het... Er zijn bakken en daar kunnen de kindjes zelf boeken uit pakken. En tegen de kast aan staan boeken met de cover naar voren.”

- Sommige locaties hebben een boekenkast met de **kaften van de boeken naar voren** (zowel BoekStart- als niet-BoekStart-locaties) en andere niet (niet-BoekStart-locaties).
- Bij een paar instellingen kunnen de boeken ook geleend worden (en dus mee naar huis worden genomen).

- Sommige locaties kopen jaarlijks (een tot twee keer per jaar) nieuwe boeken, andere, door geldgebrek, helemaal niet.
- Sommige locaties kopen **nieuwe boeken** met een subsidie van de bibliotheek. Of door een boekenmarkt te organiseren: een uitgeverij verkoopt dan boeken die niet meer op de gebruikelijke manier verkocht kunnen worden. Soms worden de eigen boeken verkocht. Ook worden er acties georganiseerd, bijvoorbeeld met de verkoop van chocola.
- Er worden bewust boeken over bepaalde **thema's** aangeschaft, zoals een oma die overlijdt, het krijgen van trommelvliesbuisjes of de geboorte van een broertje of zusje.

“Dan kunnen ouders dat even meenemen en dan leg ik uit wat ze ermee kunnen doen.”

- Er wordt wisselend met **de bibliotheek** omgegaan. Soms is er een uitleencontract met de bibliotheek, die dan om de tien weken boeken komt brengen. Bij andere locaties gaan de pedagogisch medewerkers (alleen of met de kinderen) naar de bibliotheek. Een paar locaties hebben geen contact met de bibliotheek.
- Bij de meeste locaties bestaat 10 tot 20% van de boekencollectie uit **babyboekjes**.

5 **Digitale prentenboeken worden nauwelijks gebruikt; dit lijkt niet in de visie van de locaties te passen.**

- De meeste locaties maken **geen gebruik van digitale prentenboeken**. Hiervoor hebben ze verschillende redenen. Meestal past dit niet binnen de visie van de locatie.

“We doen niet aan digitale dingen, dat doen ze thuis al, dus niet hier.”

“We hebben geen computer.”

“We proberen zo min mogelijk digitaal bezig te zijn.”

“Geen geld voor laptop.”

“Het past niet in ons beleid. Kinderen zitten al veel voor de tv thuis.”

- Twee locaties maken gebruik van digitale prentenboeken. Eén locatie doet dit bewust: men leest dan eerst het boek voor en laat de kinderen daarna het filmpje zien. De kracht zit volgens de pedagogisch medewerker vooral in de herhaling. De andere locatie doet het sporadisch en is er geen fan van.

“Digitaal, is dat zo'n cd'tje dat achterin het boek zit? Tijdens slechtweerdagen zet ik dat weleens aan. Héél soms. Dat zijn vaak de Voorleesdagen-boeken. Ze kennen het boek en ze vinden het wel lekker om te kijken, maar ik vind het een beetje passief.”

6 **Kinderen mogen zelf boekjes pakken, maar dit wordt niet actief gestimuleerd.**

- De omstandigheden en faciliteiten zijn er om de kinderen zelf een boekje te laten pakken. Alle kinderen kunnen en mogen altijd een boekje pakken tijdens het vrijspelen. Bij één locatie moeten de kinderen ergens op klimmen om een boekje te pakken. Maar het kan wél en het is ook de bedoeling. Vaak zijn er specifieke kasten of mandjes met boeken.

“We hebben boekjes die de kinderen zelf kunnen pakken. Bieb zegt dat dat belangrijk is.”

- Het zelf pakken van een boekje wordt echter niet echt gestimuleerd. Pedagogisch medewerkers moedigen het niet actief aan. Ook hebben niet alle instellingen een boekenkast waar de boeken ‘in de richting van de kinderen’ gepresenteerd worden.
- Er lijkt een aantal redenen te zijn om het zelf pakken van een boekje niet te stimuleren. Zo vinden meerdere pedagogisch medewerkers dat dit aan het kind moet worden overgelaten. Het is ook niet nodig om de kinderen te stimuleren, zo geeft een pedagogisch medewerker aan.

“Het moet uit het kind zelf komen.”

“Het is voornamelijk aan de peuter.”

“Hoef je niet echt te stimuleren. We krijgen zo vaak die kist met nieuwe boeken en dat hebben de kindjes door en dan worden er nieuwe boekjes gepakt.”

- Daarnaast is er op de peuterspeelzaal simpelweg te weinig tijd.

“Ze komen ook om te knutselen, om te spelen hier. En ze moeten ook nog spelen en plassen. Dan is de dag alweer voorbij. Is misschien meer een taak voor kinderdagverblijven.”

7 Er is geen aparte aanpak voor taalzwakke kinderen.

- Pedagogisch medewerkers hebben meestal een **goed beeld van het taalniveau** van de kinderen. Ze weten welke kinderen goed zijn met taal en welke kinderen taalzwak zijn. Ze hebben het in het vizier.

“Je merkt gewoon verschil. Sommige kinderen weten de woordjes helemaal niet en anderen weten de moeilijkste dingen.”

- Er is echter **geen apart beleid** voor taalzwakke kinderen. Ook tijdens besprekingen en vergaderingen is dit geen punt op de agenda. In de praktijk worden de taakzwakke kinderen dan ook nauwelijks apart genomen. Er zijn geen extra of andere activiteiten voor hen; ze worden niet vaker, minder vaak of op een andere manier voorgelezen. Ze draaien gewoon mee met de overige kinderen. Ze worden wel enigszins in de gaten gehouden. Zo zorgen sommige pedagogisch medewerkers er wel voor dat taalzwakke kinderen tijdens het voorlezen dichtbij henzelf of bij een collega zitten, om zo een oogje in het zeil te kunnen houden.

“Kindjes die taalarm zijn hebben we dicht bij ons. Dan kan de leidster die ernaast zit woordjes benoemen of als het kind afgeleid is het er weer bij halen.”

- Ze houden niet echt in de gaten **welke boekjes** deze kinderen pakken en of deze wel van het juiste niveau zijn.

“Kinderen pakken zelf wel een boekje dat bij hen past.”

- Pedagogisch medewerkers hebben geen cursussen of trainingen gevolgd over hoe met deze kinderen om te gaan. Bij enkelen is daar wel behoefte aan. Maar er zijn ook

meerdere pedagogisch medewerkers die aangeven dit onder controle te hebben. Zij hebben er vertrouwen in dat ze voldoende in huis hebben om er voor deze kinderen te zijn. Enkelen zijn wel nieuwsgierig naar wat hun dit zou kunnen brengen.

“Ze krijgen daar geen extra begeleiding in. Denk wel dat ze het in hun eigen opleiding hebben gehad, maar ze worden niet verder zo getraind.” (Locatiemanager)

- De meeste locaties hebben ook **niet-Nederlands sprekende** kinderen in de groep. Daar lijkt wel extra aandacht voor te zijn. Met hen gaan pedagogisch medewerkers soms wel anders om, hoewel ook dit niet vastligt in een plan. Het zijn eerder eigen methodes. Zo zeggen de pedagogisch medewerkers soms de woorden in het Nederlands, dan in het Engels (als dat de moedertaal is) en vervolgens weer in het Nederlands. Een andere medewerker benoemt meer woorden gedurende de dag, zoals ‘hand’, ‘beker’ etc. Een ander leest apart een boekje met deze kinderen.

“Dan doe ik het een-op-een om de taalontwikkeling te stimuleren. Dat is één woord en één plaatje per pagina. Dat het kind echt het woord kan uitspreken. Heel langzaam en herhalen. Zij praat heel veel Engels waardoor ze een taalachterstand heeft.”

8 Aan ouderbetrokkenheid wordt niet actief en gestructureerd gewerkt.

- Over het onderwerp ‘(voor)lezen’ wordt **niet structureel een terugkoppeling** gegeven aan de ouders van de kinderen. Vooral op kinderdagverblijven is het gebruikelijk dat de pedagogisch medewerker elke dag een terugkoppeling probeert te geven. Meestal betreft dit een algemene terugkoppeling over wat het kind heeft gedaan die dag, hoe het geslapen heeft, wat het leuk vond. Boeken en lezen kunnen hier ‘toevallig’ bij aan bod komen.

“Gaat meer over de ontwikkeling. Als ouders het kindje komen halen, dan bespreek je globaal de dag. Of een kindje vrolijk of verdrietig was, of het goed geslapen heeft, waar het graag mee speelt. Laatst ging een kindje allemaal woordjes zeggen, dan vertel je dat ze gegroeid is in de taal.”

- Pedagogisch medewerkers betrekken ouders vooral **via de nieuwsbrief** die wekelijks of maandelijks (digitaal) verstuurd wordt. Hierin wordt het thema vermeld en vinden de ouders boeken- en voorleestips; ook wordt een boekenmarkt aangekondigd. Soms vragen ouders: ‘Hebben jullie wel gelezen vandaag?’
- Meerdere locaties geven **boekjes mee aan de ouders** om thuis met de kinderen te lezen. Een paar locaties geven ook mondeling tips aan de ouders over een leuk boekje (bijvoorbeeld als een kind binnenkort jarig is).
- Medewerkers **stimuleren** de ouders ook wel om voor te lezen, zeker als een kind een taalachterstand heeft. Dit gebeurt vooral tijdens de tienminutengesprekken en niet dagelijks.
- Van hoe het er thuis aan toegaat, of en hoe er wordt voorgelezen, lijken de meeste pedagogisch medewerkers **geen goed beeld** te hebben. De meeste twijfelen of dit wel iets is dat ze zouden moeten weten.

“Ik weet niet wat er thuis gebeurt, maar dat kan ook niet, toch?”

- Een paar medewerkers hebben **wél door wat er thuis gebeurt**, doordat ze het er met de ouders over hebben, of doordat ze zien welke ouders wél en welke niet voorlezen als ze 's ochtends de kinderen komen brengen. En een enkele keer geeft de medewerker het bewuste kind ook extra aandacht.

“We hebben een kindje dat thuis alleen maar voor de tv zit, dan denk ik, kom jij maar even met mij lezen.”

- Op de BoekStart-locaties worden **ouderavonden** (en koffieochtenden) georganiseerd om ouders bij het lezen te betrekken. Iemand van de bibliotheek komt iets vertellen over hoe men gratis lid kan worden en daarbij worden koffertjes uitgedeeld.

Tot slot

- Van de BoekStart-locaties zegt één locatie aan BoekStart deel te nemen maar blijkt men niet helemaal te weten wat dit inhoudt. De pedagogisch medewerker denkt dat het alleen voor baby's is. Ook wordt hier aangegeven dat men niet heel concreet iets veranderd heeft sinds de locatie een BoekStart-locatie is.
- We hebben de indruk dat BoekStart soms wel door een grote organisatie wordt afgenomen maar dat dit vervolgens niet op alle locaties wordt doorgevoerd.
- Eén van de locaties volgt heel bewust het BoekStart-programma. Dit is ontstaan via de bibliotheek en men constateert sinds men meedoet aan BoekStart ook een verandering. Men is meer en structureler gaan voorlezen. Daarnaast is deze locatie bewust bezig met interactief lezen en worden vaker attributen als Puk gebruikt.

“Ben veel meer gaan voorlezen. En veel bewuster. Ben het in de structuur gaan houden. Ook meegegeven aan collega's dat het echt werkt.”